

Zadruga

List za združništvo in razne
narodno-gospodarske razprave.

Last in glasilo „Zadružne Zveze v Celju“.

Urejuje: **Janko Lešničar.**

Uredništvo in upravništvo je na Schillerjevi cesti št. 3,
I. nadstropje v Celju. Rokopisi se ne vračajo. Naročnina
se naj pošilja »Zadružni Zvezi v Celju«. Ponatisi iz
»Zadruga« so dovoljeni le tedaj, ako se navede vir.

Naročnina celoletno 3 K. — Cene inseratom po dogovoru.
List izhaja 1. in 15. dan v mesecu.

Posojilnica v Mariboru

(Narodni dom)

sprejema **hranilne vloge** na knjižice in
v tekočem računu.

Obresti se pripisujejo glavnici polletno, rentni
davek plačuje zavod iz svojega.

Posojila daje na hipotečni in osebni kredit.

Eskomptuje menice ter odvarja **kredite**
v tekočem računu trgovcem in dr. zavodom.

Rezervni zaklad K 371.256 08, lastno premoženje
zadruga K 570.737-92, štiriintrideseto upravno leto.

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

»Zadruga« v novi obliki.

»Zadružna Zveza« v Celju se je odločila izdajati od 1. januarja naprej »Zadrugo« kot zadružno kmetijski poljudni list v obliki znanega izvrstnega glasila kranjske kmetijske družbe »Kmetovalec«.

K temu koraku je napotilo »Zadružno Zvezo« kot lastnico in izdajateljico »Zadruge« več važnih razlogov.

Sedanja vojna bo kljub zmagovitemu svojemu poteku vendar prizadajala našemu narodnemu gospodarstvu precejšnje rane. Ves narod je pod orožjem; vse naše gospodarske sile so napete do skrajnosti. Po vojni bo treba nadomestiti ono, kar se je preveč porabilo ali kar je pod uplivom vojnih razmer trpelo škodo. Večji narodi v državi so gospodarsko dobro organizirani; pripraviti se bomo morali tudi mi, mali, da bomo po vojni prestali dobro vse njene posledice in da se bomo mogli še razvijati naprej.

Glavno podlago našega narodnega gospodarstva tvori kmetijstvo. Da se povzdigne to na čim višjo stopinjo zdatnosti, potrebuje organizacije. Posameznik je šibak in odvisen, skupnost posameznikov, stekanje drobnih sil v celoto pa da oporo posamezniku. Naše kmetijstvo se je zadnja leta krasno razvilo, a glavno in edino le s pomočjo denarnega in izvendenarnega zadružništva, bodisi, da je isto pospeševalo mlekarstvo, živinorejo, vinarstvo ali skupen nakup kmetijskih potrebščin.

Slovenskemu zadružništvu se ni treba sramovati pred svetom. Lepo in močno je, kar je slabega, ne pride skoraj v poštev. A dvoma ni, da stojimo še le v začetku, kažejo nam se še daljši, lepši razvoji. K temu pa je potrebno ne le pasivno, temveč aktivno sodelovanje celega naroda. Kmetovalec mora pojmiti smisel in cilj zadružništva; zadruga v trgu ali domači vasi mu ne sme več

ostati nekaj tujega, samo vsiljujoča se dobrotnica, temveč smatrati jo mora za svojo last, za svojo prepotrebno gospodarsko oporo in najboljšo prijateljico.

Da je poglobljenje združne ideje med narodom potrebno, so uvideli že zdavnej Čehi in Nemci. Osrednja zveza čeških gospodarskih zadrug v Pragi izdaje poljudni združno-kmetijski list »Naše Kampelička« v skoraj 150.000 izvodih. To je številka, ki imponira! Dosegla pa se je na ta način, da so šle vse zadruge, vsi za združn šstvo vneti češki možje Osrednji zvezi na roke; pridobili so zadruge, da so naročile list v stotinah izvodov, nabirali so sami naročnike in pridno pisali za list tako, da nima morda danes v celi srednji Evropi para.

Nemško delavstvo si je osnovalo veliko organizacijo konzumnih zadrug, ki je v vojni po večjih mestih varovala konzumente pred ljudmi, kateri so hoteli vojno izkoristiti z navijanjem cen. Ta organizacija pa se je utrdila v prvi vrsti med ljudstvom, ker je z ljudskimi časopisi neprestano širila svoje ideje, kazala na to, kar se je doseglo in neprestano vzpodbujala k napredku.

V navedenem češkem kakor nemškem slučaju se pa cilj ni dosegel čez noč. Treba je bilo žilave vztrajnosti in veliko požrtvovalnosti.

Enega kakor drugega je pri nas včasi premalo. Vendar pa se dela ne ustrašimo. Imamo že veliko mož v svoji kmečki združni organizaciji, kateri bodo z vnemo širili naš list, dobro vedoč, da koristijo s tem skupnosti, pa tudi neposredno onim zadrugam, v katerih delujejo. Gledali bodo, da bodo večje zadruge naročile mnogo izvodov lista za svoje člane; skrbeli bodo za dopise iz zadrug in nabirali tudi naročnike med svojimi znanci.

»Zadruga« v svoji novi obliki ne bo priobčevala samo združnih člankov temveč tudi razne gospodarske razprave v poljudnem in lahko umljivem slogu. Vojna nas je naučila, kolike vrednosti je zemlja in nam je živo predočila, koliko je vredno dobro obdelovanje iste. Kmetijski pridelki ne bodo v doglednem času v cenah padli in kmetijski obrat bo nosil — vendar enkrat — spodobne dohodke.

Zasledujemo pa z »Zadrugo« še en lep cilj. Skupen nakup in prodaja kmetijskih pridelkov sta še pri nas zelo zaostala. »Združna Zveza« bi rada to panogo delovanja naših zadrug kolikor mogoče razširila. Vpoštev pridejo umetna gnojila, gospodarski stroji, semenje, premog, močna krmila in še mnogo drugega. Promet z umetnimi gnojili bi se lahko podesetoril; a treba

je še za porabo vedno in vedno podučevanja, treba pa je tudi, da se načelstva naših posojilnic in drugih zadrug za stvar zavzamejo. Strah posameznikov pred malim trudom, ki ga tak promet povzroča, mora izginiti. Dobiček bodo imele zadruge, še večjega pa njihovi člani, ki bodo dobivali po primernih cenah dobro blago. »Zadruga« bo odslej blagovnemu prometu zadrug posvečala posebno pozornost, a v to svrho je neobhodno potrebno, da se med člani posojilnic čim bolj udomači.

Tako prilično si mislimo delo »Zadruge« v novi obliki. Naš namen je lep in dober — upamo zato tudi na vsestransko podporo.

»Zadružna Zveza« v Celju.

DR. ANTON BOŽIČ:

O bilanci za leto 1915.

Leto 1915 se bliža h koncu. Pri zadrugah poteče z 31. grudnom poslovno leto in treba napraviti račun o celoletnem poslovanju. To predpisujejo trgovski zakon, zadružni zakon in pravila vsake zadruge. Naj si bodo težkoče pri posameznih podjetjih velike, bilanca ali letni račun se mora napraviti. Iz letnega računa se zrcali delo zadruge, uspehi in neuspehi, dobički in izgube.

Leto 1915 je izvanredno leto. Že drugo bilančno leto v svetovni vojni. Naravno je in umljivo, da vpliva svetovna vojna na poslovanje zadrug ravno tako kakor vpliva na vsa gospodarska podjetja. — Vpliva posebno v tem oziru, ker zadrugam primanjkuje onih izvežbanih moči, ki so delovale v zadrugah v mirnih časih, vodile posle in sodelovale pri sestavi letnih računov. Pa ta težkoča ni nepremagljiva in ne opraviči zadruge v toliko, da bi jo oprostila od sestave letnega računa. Ako v zadrugi slučajno res ni izvežbane moči za sestavo bilance, naj se obrne zadruga na »Zadružno Zvezo«; ta bo ali odpolala svojega revizorja, da zaključi račune in sestavi letni račun, ali pa naj zadruga upošlje knjige »Zadružni Zvezi«, da ga sestavi uradništvo Zveze.

Kdaj se naj napravi bilanca?

Razume se, da po novem letu 1916 oziroma po 31. grudnu 1915, ker se s tem dnevom neha poslovno leto. Vprašanje meri na nekaj drugega, namreč na to, da naj zadruge sestavijo letne računske zaključke kakor najhitreje mogoče. Pravilo je: z letnim računom naj se spopadajo. Merilo naj bo: letni računski zaključki naj bodo gotovi takoj po novem letu. Nobenega izgovora.

Bodimo sami proti sebi najbolj strogi. Delo mora biti storjeno, posamezni konti hranilnih vlog, posojil, tekočih računov, naložb itd. morajo biti že zaradi reda v knjigovodstvu takoj po novem letu zaključeni; razdelniki, ki bi se sicer naj sproti vodili, se naj izpopolnijo takoj po novem letu. Potem pa seveda tudi glede hitre sestave letnega računskega zaključka ni ovir.

Člani načelstev, blagajniki in knjigovodje zadrug naj imajo pred očmi: Po času, v katerem pride bilanca na dan, se spozna, ali je knjigovodstvo v redu ali ne. So izjeme, pri velikih zadrugah namreč, kjer traja zaključevanje knjig vsled obilice zadrugnikov, vložnih številčk itd. mnogo več časa, kakor pri manjših in malih zadrugah. Pa tudi pri velikih zadrugah je kakor pri hranilnicah in bankah uradništvu le v čast, ako lahko predloži odgovornemu vodstvu zavoda čimprej popolno in točno bilanco.

Pravilo torej naj bo: z bilanco kar najhitreje na dan.

Kaka naj bo bilanca?

O obliki bilance, o tehničnem sestavu bilance nimam namena pisati. Ampak pod tem vprašanjem, kaka naj bo bilanca, hočem naznačiti nekaj splošnih opazk ravno z ozirom na vojno leto 1915.

Pri sestavi bilance naj velja tudi v tem težkem času pravilo: **bilanca naj bo natančna, pregledna, čista.**

Čista naj bo bilanca. Pri bilanciranju se naj postopa z vso v razmerah možno strogostjo.

Bilancia naj v mirnih časih ničesar ne prikriva. — Tako slabosti prikriti, da bi oko, ki je vajeno bilance kritično gledati, slabosti v bilanci ne našlo, se itak skoraj v nobeni bilanci ne more.

V bilanci naj bodo tudi v vojnem času vse bilančne postavke utemeljene v stvarnem položaju, naj odgovarjajo pravemu stanju zadrug in pravi vrednosti. Vkljub vojni je načelstvo za letni račun tako odgovorno kakor ob času miru.

Pri sestavi in pretresu bilance mora načelstvo posamezne postavke pregledati in na svojo notranjo vrednost presoditi. V vojnem času velja to glede aktiv in pasiv podjetja v enaki meri. Če pravimo, da je vojna vplivala na podjetje, mislimo s tem ravno, da je vplivala na aktivno in pasivno stran bilance. Premoženje in dolgovi vsakega podjetja so podvrženi časovnim razmeram, stanju gospodarske konjunktore. Presoditi pravilno ta vpliv v vojnem času, je zelo težavno, ker v vojnem času postaja

vse več ali manj nesigurno. Kar je danes velike vrednosti, lahko pride jutri ob vrednost. Edino menda zemlja je izvzeta iz uničenja, pa še ta spreminja svojo vrednost.

Zakon ne zahteva absolutne gotovosti v bilanci, marveč se zadovolji z resnično, ob času sestave bilance obstoječo, stvarnemu položaju, povprečnim cenam odgovarjajočo vrednostjo. Saj absolutne, za vse čase in kraje veljavne vrednosti sploh ni. Vsaka vrednost je produkt razmer. Zahtevi zakona je ustrezno, če se postavi v bilanco posamezna postavka z ono vrednostjo, ki odgovarja dejanskim razmeram po strogem, natančnem, stvarnem, popolnoma objektivnem prevdarku.

Glede posameznih bilančnih postavk naj opozorim na aktivno postavko terjatev posojil. Že v zadnji številki zadruga sem opozoril na imensko inventuro. Ako načelstva ta nasvet upoštevajo in imensko inventuro napravijo, imajo priliko, pri vsaki posamezni točki presoditi vrednost iste. Presoja naj odgovarja strogemu merilu. Slepiti ne sme načelstvo ne sebe, ne nadzorstva, ne občnega zbora in ne javnosti. To bi tudi sicer nič ne pomagalo. Kar je gnilega, mora se odstraniti, kakor se mora pri rani, kar je bolnega, izrezati. Ozdravilo bo se le, ako se ne prikriva, ampak ako se odkrito prizna. Dvomljive terjatve se torej mora odpisati, če v enem letu ne gre v celoti, naj se odpiše toliko, kolikor se odpisati le more. Nič ne de, če je v enem letu bilanca slabejša. Je pa tem zdravejša, čista in bo prihodnje leto boljša, ugodnejša.

Isto, kar pri navadnih terjativah na dolžna pisma, velja glede meničnih terjatev.

Glede naloženega denarja naj zadruga presodijo, ali so pač postopale po navodilih Zadrugne Zveze in gledale ne toliko na visokost obrestne mere, kakor pa na varnost in popolno vsakčasno razpoložljivost. Velika podjetja z zelo razpredenim gospodstvom trpe ravnotako pod vojno krizo kakor mala. Treba si je podjetje ogledati od mnogih strani. Zadrugna podjetja naj se splošno drže načela, da zaupajo svoje odvišne gotovine svoji »Zvezi«. V tem slučaju vendar ne zaupajo denarja tujemu, ampak svojemu zavodu. Zadrugna Zveza je vendar podjetje, pri katerem zadruga same sodelujejo; Zadrugna Zveza je vendar lastno podjetje članic, kakor je posamezna zadruga podjetje združnikov dotične zadruga.

Glede inventarja, posestev in hiš velja letos isto kakor v prejšnjih letih. Treba je odpisovati in zopet odpisovati. Tihe re-

zerve v hišah, zemljiščih in inventarju pridejo ravno v takih burnih časih, kakor je vojno leto 1915, še prav posebno do veljave. Sedaj se pokazuje, kako velike važnosti je odpisovanje, tiha rezerva.

Važno vprašanje, katerega bo pri sestavi bilance za leto 1915 rešiti, je ono: **s kakim kurzom se naj postavijo v bilanco vrednostni papirji.** Efektna borza je regulator za cene vrednostnim papirjem. Legitimne borzne kupčije pri nas letos ni bilo. Kako torej določiti kurz vrednostnim papirjem in s katero ceno jih je postaviti v bilanco? Povdarjal sem že, da se v vojnem času ravno take vrednosti dan na dan menjavajo. Treba je torej poseči na čas, ko papirji še niso bili vojnim dogodkom podvrženi, pa je vendar nekaka nesigurnost na njih vrednost že vplivala. **Tozadevno ostanem pri mnenju, katerega sem povdarjal že pri razmotrivanju glede bilance za leto 1914, namreč, da se mi zdi glede papirjev, ki so obstajali že pred vojno, 25. julij l. 1914, torej čas nekaj dni pred splošno mobilizacijo, za presojanje vrednosti papirjev najprikladnejši.** Razlogi za to mnenje veljajo še danes, četudi je priznati, da so uspehi vojne danes za nas taki, da dajo utemeljeno upanje na končno zmago. Dan 25. julija 1914 kot odločilni dan za bilančno vrednost kurzu podvrženih papirjev je pri nas v Avstriji in v Nemčiji tudi za bilanco l. 1914 obveljal ter je bil v nekaterih državah Nemčije kot tak uradoma razglašen. Veljaj dalje pravilo: čem več se odpiše pri vrednostnih papirjih, tem zdravejša je bilanca. — Zato se priporoča posebno pri zavodih, ki imajo mnogo vrednostnih papirjev, da tvorijo iz čistega dobička posebno rezervo za kurzne izgube oziroma da založijo že obstoječe posebne rezervne zaklade čim bolj. — Ako bo bodočnost pokazala, da so bili odpisi pri vrednostnih papirjih prestrogi, to ne bo škodovalo. Potem bo pač dobiček v prihodnjih letih večji, ker ne bo treba odpisovati, ampak bo se lahko papirje z višjo ceno postavilo v bilanco. Ako bo pa v prihodnjih letih izguba pri vrednostnih papirjih, bo pa na razpolago posebni rezervni fond, iz katerega bo se dalo izgube pokriti. V nobenem slučaju torej strogost v letošnjem letu ne bo škodovala. Glede papirjev, katere se je nabavilo v letu 1914 po pričetku vojne in v letu 1915, naj pa velja merilo: postavijo se naj v bilanco najvišje z nakupno ceno, nikdar nad nakupno ceno, in se naj od nakupne cene če le možno še odpiše, ali pa tudi tozadevno poskrbi z zalogo v posebni rezervni fond.

Sklepanje o bilanci. — Razdelitev dobička.

Takoj ko je bilanca gotova, jo je predložiti načelstvu, ki jo pretresa in odobri ali zavrne. Sklicati je potem sejo nadzorstva, da tudi nadzorstvo pregleda knjige in izvlečke ter se prepriča o pravilnosti bilance, in sicer o pravilnosti ne samo glede števil, ampak tudi po notranji, pravi vrednosti posameznih postavk.

Načelstvo sklepa samo ali skupno z nadzorstvom o uporabi čistega dobička.

Kaj se naj zgodi s čistim dobičkom? Bolj kot kedaj poprej je pršlo zadrugam ozir. načelstvom zadrug do zavesti, kako velike važnosti so rezervni fondi. V teh vojnih časih je zadružnim vodjem v posebno olajšavo njihove odgovornosti, ako vedo, da ima zadruga za vse slučaje primerno visok rezervni zaklad. Kaj je naravnejše torej in kaj potrebnejše, kakor to, da se rezervni zaklad pomnoži in ojači. **Zato naj gre pri vseh zadrugah večji del čistega poslovnega dobička leta 1915 v rezervni zaklad, posebno v rezervni zaklad za izgube pri meničnih terjatvah in vrednostnih papirjih.**

Vojna je prinesla med naše zadružništvo to dobro: zavest skupnosti. Organizacija je taka, da čuti vsaka tudi najmočnejša zadruga, ako se organizacija maje. Vrednost zadružništva je odvisna od zaupanja ljudstva v moč in trdnost zadrug. To zaupanje je dragocen zaklad, kateroga morajo vse zadruge in cela organizacija čuvati. Zato se posebno glede kreditnih zadrug ne sme dopustiti, da bi ena ali druga šla v nič, ker trpe s tem več ali manj vse kreditne zadruge. Pomisliti je tudi, da bo treba medsebojne pomoči onim dobrim zadrugam, ki so neposredno vsled vojnih dogodkov trpele. Stavil se je iz teh in drugih razlogov že pri zadnjem občnem zboru Zadružne Zveze predlog, naj se ustanovi poseben zaklad za pomoč onim zadrugam, ki so pomoči vredne in potrebne. — Ne da bi dalje o tem razpravljaj, ker bo se o tem na pristojnem mestu govorilo; **hočem samo opozoriti zadruge, naj pri razdelitvi čistega dobička ne pozabijo na to zelo važno točko našega zadružnega programa, na pomožni zaklad Zadružne Zveze.** — Nekatere zadruge so se že lansko leto tega navodila držale in prispevke uposlale.

Še nekaj bi omenil. Govori in piše se danes sila mnogo o notranji kolonizaciji. O tem je »Zadruga« že v letošnjem letniku razpravljala. Zadrugam se odpira tu veliko polje važnega, koristnega gospodarskega in narodnega dela. **Tudi na delo no-**

tranje kolonizacije naj zadruga ob priliki sklepanja o letnem računu za l. 1915 ne pozablja.

Vojna zahteva od vsakega posameznika in od celote ogromne žrtve. To, kar sem tukaj na kratko uasvetoval, pa niso žrtve ampak to je delo za našo bodočnost.

DR. A. BOŽIČ:

Iz zadružnega prava.

So člani načelstev in uradniki kreditnih zadrug dolžni pričevati pred civilnimi sodišči o zadevah, ki se tikajo poslovanja posebno hranilnih vlog?

Odgovor na to vprašanje je velike, principijelne važnosti za naše kreditne zadruga. Glede sprejemanja vlog, eskontiranja menic, posojil na poroštvo in na dolžna pisma so naše zadruga ravno tako ustrojene, kakor banke in hranilnice. Kreditne zadruga sprejemajo vloge na tekoči račun in na vložne knjižice, pripisujejo nevzdignjene obresti, dajejo kredit na menice in na dolžna pisma, sprejemajo dobre trgovske menice v eskompt itd.

Naravno je in odgovarja našim sodobnim nazorom, da se bančnega poslovanja ne vesi na veliki zvon. Kreditno poslovanje se mora vršiti tajno. Vsakdo bo si premislil, najeti posojilo v zavodu, glede katerega je znano, da se iz njega vse izve. Četudi je splošno znano, da ta ali oni posestnik, trgovec ali obrtnik dela s kreditom, zaradi tega se vendar ne sme niti od zavoda, pri katerem ima dotičnik kredite, niti od uradnikov zavoda niti od vodjev načelstva, ravnateljstva itd. podrobnosti o kreditih izdajati. **To je tajnost zavoda in mora tajnost ostati, ako drži zavod kaj na sebe in varuje svojo klijentelo,** pri kreditnih zadrugah svoje zadružnike. Drugačno postopanje, izdajanje poslovnih odnošajev med zavodom in strankami škoduje zavodu in škoduje strankam, slednjim, ker jim izpodkopava gospodarsko stališče, jih po nepotrebnem slabi in napredek otežkoči. Kredit vendar ni samo za take, ki so gospodarsko močni, ampak kredit izpolnjuje svojo prevažno nalogo posebno pri onih, ki so sicer gospodarsko slabi, ki so pa delavni, pridni, vestni in varčni ter stremijo po zboljšanju svojih gospodarskih razmer.

Isto velja glede hranilnih vlog. Hranilne vloge so kreditnemu zavodu zaupan denar. Vlagatelj zaupa zavodu denar, ker je prepričan, da ga lahko dobi nazaj, kadar bo ga rabil, in ker ve, da

zavod tako vesto in strogo gospodarsko posluje, da se mu ni treba bati izgube. **Vlagatelj pa ima pri tem še eno željo. namreč to, da ostane vloga tajna.** Ta želja se od mnogih vlagateljev izrecno povdarja. Zopet drugi vlagatelji jo na ta način izrazijo, da ne povedó svojega imena in ne vložijo denarja pod svojim imenom, ampak pod tujim namišljenim imenom. Zopet drugi vložijo denar sicer pod svojim imenom, so pa prepričani, da se o vlogi itak ne bo izvedlo in raztrojilo, ampak da bo ostala naložba tajna. In takih vlagateljev je največ. Glede tajnosti hranilnih vlog velja isto, kar se je povedalo zgoraj glede kreditov. **Vsi vlagatelji brez izjeme smatrajo za dolžnost zavoda, vodstva in uradnikov zavoda, da ti činiteљи o vlogah molčijo in to strogo molčečnost proti vsakomur varujejo.**

Nastane vprašanje, ali so kreditni zavodi, vodje zavoda in uradniki, dolžni izpovedati pred civilnim sodnikom o poslovanju zavoda, posebno o danih kreditih in o vlogah? Ali jih more sodnik prisiliti v to, da v gotovem slučaju kot priča izpovedó o osebi vlagatelja, o času naložbe, o številki vloge in o visokosti vloge?

V nemškem civilno-pravdnem redu določuje § 383 štev. 5 c. pr. r., da smejo osebe, katerim so bila vsied njihove službe, vsled stanu ali obrti zaupana dejstva, katerih zamolčanje je v naravi teh dejstev ali po zakonu potrebno, glede teh dejstev odpoved odreči. V mnogih razsodbah raznih višjih sodišč na Nemškem se je izreklo, da ima ta zakonita določba veljavo ne le za banke in hranilnice, ampak tudi za druge kreditne zavode, posebno tudi za kreditne zadrage.

V avstrijskem civilno-pravdnem redu določa § 321 štev 5 sledeče: Priča sme odreči izpovedbo na vprašanja, na katera bi ne mogla odgovoriti, ne da bi razodela kake umetnostne ali obrtne tajnosti. Kreditne zadrage izvršujejo posebne vrste obrt: obrt z denarjem. V to obratovanje spadajo vloge in krediti. Po pravilih navadno molčečnost glede vlog in glede kreditov ni predpisana. Tak predpis bil bi odveč. Kajti določil bi nekaj, kar je samoumevno. V uvodnih stavkih smo razložili, da smatra vsak zavod za svojo prvo dolžnost, varovati o obsegu in načinu poslovanja, o osebah, s katerimi kot strankami je v zvezi, o naložbah in kreditih popolno in brezpogojno molčečnost. Vsak zavod zahteva in mora zahtevati od svojih vodij, članov ravnateljstva, nadzorstva, načelstva itd. ravno tako kakor od svojih uradnikov strogo varovanje te tajnosti in molčečnosti, ker bi vsako drugačno

postopanje bilo zavodu v nepregledno škodo. To škodo, ki bi pretila obrti, ako bi se v zavodu zaposlene smelo k izpovedi prisiliti, je imel v mislih zakonodajalec, ko je v § 321 šte. 5 c. pr. r. ugotovil, da se sme pred civilnim sodnikom priča odreči izpovedi na vprašanja, glede katerih bi pri odgovoru izdal tajnosti zavoda.

Pridemo torej do zaključka: Člani načelstva in nadzorstva ter uradniki kreditnih zadrug (posojilnic ter posojilnic in hranilnic) imajo ne-le pravico, ampak celo dolžnost, odreči izpovedbo, ako se tikajo sodnikova vprašanja takih dejstev, katerih dotična priča ne sme izdati, ne da bi s tem škodovala zavodu in izdala tajnosti zavoda, torej posebno na taka vprašanja, ki se tikajo vlog in kreditov.

Priporočamo, da se zadružni činitelji tega navodila strogo drže in v vsakem posameznem slučaju varujejo kreditne zadruge in svoj zavod vsake škode. Ako bi se v posameznem slučaju zgodilo, da bi sodnik silil tako pričo k izpovedbi, naj se izsili odlok višjih sodišč, ki bodo gotovo uvaževale prej v tej razpravi navedene razloge.

DR. ANTON BOŽIČ:

Iz zadružnega prava.

Ako pri zadruzi z omejeno zavezo premoženje zadruge dolgov ne pokrije, ni treba takoj predlagati konkurza, ampak je dovoljeno zahtevati poprej od zadružnikov vplačilo jamstvenih zneskov v zmislu § 78 zadr. zak., in je konkurz predlagati še-le po izterjanju jamstvenih zneskov.

(Razsodba vrhovnega sod. od 8. junija 1915, opr. št. Rv. II. 309/15).

Vprašanje, kedaj je pri zadrugah z omejeno zavezo nastopilo konkurzno stanje in s tem dolžnost likvidatorjev napovedati konkurz zadruge, je bilo dosedaj nerešeno. Vsaj izrazito se tozadevne določbe zadružnega zakona dosedaj še niso obrazložile, tako da je bilo mnenje zadružnih strokovnjakov deljeno. Eni zahtevali so, da morajo likvidatorji takoj, ko se pokaže ne oziraje se na jamstvo, katerega določajo pravila, pasivnost zadruge, napovedati konkurz pri trgovskem sodišču. Drugi so bili mnjenja, da konkurza ni treba napovedati, ako se pokaže pri sestavi bilance, da po zadružnih pravilih določeno jamstvo za pokritje dolgov zadruge zadostuje. Zopet tretji so bili mnjenja, da je pri zadrugah z omejenim jamstvom potem, ko je likvidacija sklenjena,

izterjati najprej jamstvene zneske in še le potem napovedati konkurz, ako premoženje zadruga z jamstvenimi zneski vred ne zadošča za pokritje dolgov zadruga.

Nikdo ne bo dvomil, da je to vprašanje podvojene važnosti ravno v sedanjem času, ko učinki vojne vplivajo v veliki meri tudi na združništvo. Zato pride uvodoma navedena razsodba vrhovnega sodišča, ki je ravno v sedanjem času zelo aktualna, v veliki meri v upošteev.

Z navedeno razsodbo je vrhovno sodišče izreklo kot pravilno to-le mnenje: Pri zadrugah z omejeno zavezo je v slučaju od občnega zbora sklenjene likvidacije dolžnost likvidatorjev, ugotoviti najpoprej stanje zadruga in napraviti točno, reelno bilanco. Ako ta bilanca pokazuje, da premoženje zadruga za pokritje združinskih obveznosti ne zadostuje, je izterjati po pravilih dotične zadruga določeno jamstvo. Še-le, če se pokaže, da to jamstvo z ostalim združnim premoženjem vred za pokritje združinskih obveznosti ne zadostuje, so likvidatorji po zakonu dolžni napovedati konkurz. Izterjanje jamstva je pa odvisno od bilančnega stanja, katerega so likvidatorji po sklenjeni likvidaciji ugotovili.

Vrhovno sodišče izvaja pravilnost in zakonito utemeljenost te razlage združnega zakona sledeče: »§ 76 zadr. zak. je razlagati skupno s § 53 zadr. zak. V teh dveh paragrafih je določeno jamstvo združnikov za obveznosti zadruga v slučaju likvidacije ali konkurza; v teh določbah je izrecno ugotovljeno, da obstoji glede jamstva bistven razloček med zadrugo z neomejenim jamstvom in med zadrugo z omejenim jamstvom. Ako določa § 53 zadr. zak., da jamčijo pri zadrugah z neomejenim jamstvom na način, ki je v tej določbi naveden, združniki le v toliko, v kolikor aktiva take zadruga v slučaju konkurza ali likvidacije ne zadostujejo za pokritje obveznosti, in ako nasprotne določbe glede zadruga z omejeno zavezo v zakonu ni najti, potem se mora smatrati, da je citirano določbo § 53 zadr. zak. analogno navajati pri zadrugah z omejenim jamstvom. Ako torej premoženje v likvidaciji se nahajajoče zadruga z omejeno zavezo za pokritje njenih obveznosti ne zadošča, ni da bi se moral takoj napovedati konkurz, marveč je dopuščeno, da se združnike poprej na vplačilo daljnih (jamstvenih) zneskov v zmislu § 76 zadr. zak. poterja in še le po realizaciji (izterjanju) v tem paragrafu (v pravih) določenega jamstva je napovedati konkurz, ako je ta v obstoječih razmerah potreben . . .«

STANKO DETELA:

Razveljavljenje deležnih listin pri zadrugah.

(Po »Genossenschaft«.)

Tu in tam se čita v uradnem časopisju edikte o uvedenem postopanju za razveljavljenje deležne listine pri zadrugah. Da je to vprašanje ravno sedaj precej aktualno je umljivo, kajti pogostoma se dogajajo v vojnem času zgube listin, ki imajo za posameznika gotovo vrednost. Zlasti za naše južne kraje pa je tem potrebnejše, da se pravočasno o stvari razpravlja in pojasni, kajti marsikomu bodo prihranjeni ne samo troški, temveč tudi čas in skrbi. Posebno važno je vprašanje, ali je treba deležne listine razveljaviti ali ne, za zadruge same, ker so nas nekatere že povpraševale za mnenje.

Na vprašanje, če je amortizacija deležne listine potrebna, moramo odgovoriti, da je ista absolutno odveč. Kako je sploh prišlo do tega, da se je kje uvedlo postopanje za amortizacijo, pripisovati pred vsem nepoznanju zadrugnega zakona, katero se žal dogaja pri sodnijah samih — ako so iste dovolile postopanje. Nič manj pa niso zakrivile zadruge same in sicer s tem, da v svojih pravilih določajo amortizacijsko postopanje za zgubljene deležne listine. Ta določba je čisto jednostavno protipostavna in bi tedaj sploh v pravilih ne smela eksistirati. Ne sme se namreč domnevati, da če je okrožna odnosno trgovska sodnija registrirala pravila, v katerih se nahaja tak pasus, da so potem ista za vse slučaje merodajna. V spornih slučajih se namreč ne sodi po pravilih zadruge, temveč po zakonu. Pravila so v točkah, ki nasprotujejo zakonu, eo ipso neveljavna. Nadaljni vzrok pa je iskati tudi v tem, da imajo nekatere zadruge svoje deležne listine izstavljene v podobi akcij. Nedvomno je, da je ravno slednji vzrok marsikoga zapeljal k napačnemu naziranju, da je deležna listina vrednosten papir, ki se ga mora v slučaju zgube, kot druge vrednosti amortizirati po določenih zakona. Nikakor se ne sme smatrati tako deležno listino jednako akciji. Pogrešek je to dotičnih zadrug, ki izdajejo deležne listine v podobi akcij, kajti ne samo da je proč vržen denar, ki se ga izda za take drage tiskovine, temveč pripravlja taka listina zadrugnike, kot se ravno sedaj vidi, v zmote in stroške. Da bi si pa zadruga s tem pridobila kaj na zaupanju, zelo dvomim.

Ako se mora za zgube akcije uvesti postopanje amortizacije, je to umljivo iz sledečega razloga. Akcijska družba je takozvana združitev kapitala. Akcija reprezentira tedaj del tega kapitala in le-ta je tudi potemtakem nositeljica podjetja. Za lastnika pomenja akcija gotovo vrednoto, ki jo je treba v slučaju zgube amortizirati.

Poglejmo pa sedaj deležno listino. Na prvi pogled se bo seveda morda reklo, da je ta istovetna z akcijo, ker tudi reprezentira del deležnega kapitala. Ali oglejmo si ustroj zadruge! Vsakdo, ki hoče postati član zadruge, si pridobi zadružništvo šele tedaj, ako v to privoli načelstvo dotične zadruge, nasprotno pa postane akcionar vsakdo, ako kupi akcijo in ni treba k temu nikakega dovoljenja upravnega sveta akcijske družbe, seveda so tudi tu izjeme. Zadružnik mora dalje podpisati pri zadrugi pristopno izjavo, s čemur se podvrže pravilom zadruge, ki določajo, da jamči ta pristopivši zadružnik ne samo z dotičnim delež. zneskom, ki ga je moral ob vstopu plačati, ampak še z večkratnim zneskom deleža, odnosno pri zadrugah z neomejenim jamstvom celo s svojim celim premoženjem. Nositelji zadružnega podjetja so tedaj zadružniki sami, ki dajejo zadrugi podlago jamstva. Zadružnik ne sme brez dovoljenja načelstva deleža odstopiti komu drugemu niti ga ne sme zastaviti, ker prepoveduje indirektno to § 76 zadr. zakona za slučaj likvidacije ali konkurza zadruge, ker bi v slučaju, da so deleži obremenjeni, ne imeli za zadrugo nikakega pomena. Vsega tega pri akciji ni; ta se zamore vsaj normalno, vsaki čas zastaviti ali prodati.

Kaj je tedaj deležna listina družega kot le potrdilo o vplačanem deležnem znesku in dokaz zadružništva. Ali je tedaj potrebna amortizacija takega potrdila, ko vendar nima za nobenega drugega vrednost kot le za tistega, ki si ga je pridobil na podlagi zadružnih pravil? Ali se zamore sploh smatrati tako deležno potrdilo kot vrednosten papir, ko vendar pomenja za pravega lastnika gotovo obveznost jamstva napram zadrugi?

Zadruge izdajajo, kar je edino pravilno, svojim zadružnikom deležno knjižico, v kateri je potrdilo za vplačani delež. Če pa izda kaka zadruga deležno listino, mora biti v besedilu izrecno navedeno, da je ista last zadružnika N. N., katero je nemogoče odstopiti drugemu v last, ki se je ne more zastaviti in da lastnik te listine jamči za zadružne obveznosti razven z deležem samim še z x kratnimi zneski deleža. Dalje mora vsaka zadruga voditi zadružni register in deležno knjigo, kar je določeno v § 14 zadr. zakona in te dve knjigi sta edini **pravi dokaz** zadružništva.

Zopet vidimo iz tega, da deležna listina ni družega kot navadno potrdilo, katera kot taka nima nikake vrednosti, ako se izgubi. Logično sledi iz tega, da je določba, ki jo imajo nekatere zadruga v svojih pravilih, da se delež po predpisani pravilni odpovedi in po poteku postavnega roka, izplača le **proti povrnitvi deležne listine**, popolnoma **nepotrebna** in pa sploh **nepostavna**.

Zadruga si naj bodo tedaj v svesti, da smejo v slučaju, ako se deležna listina zgubi, mirno izdati duplikat ali bolje rečeno, novo potrdilo o vplačanem deležu, ne da bi se moralo amortizirati prvotno listino. Naj se tudi ne misli, da bi se morda preprečilo na kak način izplačanje deležnega zneska, ako je bila odpoved pravilna. Tudi če je zadružnik zgubil deležno listino, bo čisto gotovo brez amortizacije dosegel sodnim potom izplačilo. Naj se to upošteva, ker bi sicer znale marsikatero zadruga stati nepotrebnih stroškov, ako bi delala nasprotno temu, kar se je v prenešenem ugotovilo. Na drugi strani pa naj zadruga pregledajo svoja pravila in črtajo določila, ki bi bila glede amortizacij deležne listine v protislovju s postavo.

Zadružne in razne gospodarske vesti.

Srebrni denar v vrednosti 1 krone se ne bo zasegel. Zaradi občega vpraševanja iz kmetovalskih krogov je osrednji odbor c. kr. kmetijske družbe štajerske prosil na merodajnem mestu za pojasnila glede nameravane zasege srebrnega denarja v vrednosti 1 krone. C. kr. finančno-deželno ravnateljstvo je na to izjavilo, da mu o kaki zasegi srebrnega denarja po 1 K ni niti najmanj znano. C. kr. finančno-deželno ravnateljstvo pristavlja na to, da ni izključeno, da se je ta govorica nalašč raztrosila v svet z namenom, da se napravi pomanjkanje drobiža, katero se je v posameznih okrajih spremenilo že v potrebo po drobižu. Posebno v kmečkih krogih da je to občnemu blagoru škodljivo zadrževanje kovanega denarja razširjeno. Osrednji odbor je ugodil želji c. kr. finančnega družbenega ravnateljstva s tem, da prosi ude c. kr. kmetijske družbe, da oni uplivajo na primeren način v svojih krogih, da se srebrni denar po 1 K, kakor tudi nikeljnosti in bronasti ne bo nabiral in da ne bo odvzet prometu.

Odgovorni urednik: **Janko Lešničar.**

Vabilo na
redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice v Žusmu,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo«,

ki se bo vršil

dne 13. januarja 1916 ob 2. uri popoldne v združni pisarni
v Loki pri Žusmu s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev letnega računskega zaključka.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Loka pri Žusmu, 15. dec. 1915.

Načelstvo.

VABILO
na
občni zbor

„Hranilnice in posojilnice v Poljčanah, registrirane zadruge z
neomejeno zavezo“,

ki se bo vršil

dne 2. januarja 1916 ob 3. uri popoldne v hiši gospoda
Vodenika v Spodnjih Poljčanah.

- DNEVNI RED: 1. Poročilo o delovanju zadruge.
2. Sklep o letnih računih.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti

Poljčane, dne 18. decembra 1915.

Načelstvo.

Za dosego najboljših letin izvrstne kakovosti
je gnojenje s **kalijem**:

kajnitom ali 40%
kalijevo soljo **neobhodno**
potrebno.

Kaljeva sol porabi one množine dušika in fosforne kisline, ki se nahajajo v tleh, kar je vočigled sedanjemu pomanjkanju dušikovih in fosfornokislih gnojil posebno važno.

Kaljeve soli so edino umetno gnojilo, ki je tudi v vojnem času v obilni meri na razpolago.

Čimprejša naročila nujno priporočamo!

Na 1 oral damo primerno 300 kg kajnita (v jeseni ali v zgodnji spomladi) ali 100 kg 40% kaljeve soli (v spomladi).

Ta gnojila prodajajo vsi trgovci z umetnimi gnojili in kmetijske zadruge pod pogoji kalijevega sindikata.

Vse nasvete in brošure o porabi vseh umetnih gnojil se dobi brezplačno pri

Kmetijski pisarni kalijevega sindikata
Dunaj I., Schaufliergasse 6.

Zvezna tiskarna

Celje, Schillerjeva cesta šte. 3

Priporoča se za vsakovrstno izvrševanje tiska od navadne do najmodernejše oblike. — Ker je bogato založena z najnovejšimi okraski ter opremljena z motornim, oziroma električnim obratom, izvršuje največja dela v kratkem času, okusno, točno in ceno.

Posebno se priporoča slavnim posojilnicam in hranilnicam za natis **hranilnih in združnih knjižic, računskih zaključkov, dolžnih pisem, tabel in raznih tiskovin.**

Zvezna knjigoveznica

Celje, Schillerjeva cesta šte. 3

Priporoča se za vsa v svojo stroko spadajoča dela, kakor vezanje zapisnikov, raznih liturgičnih in drugih knjig ter molitvenikov; v izdelovanje map, fascikelnov in passepartoutov.

Zadružna Zveza v Celju

ima v zalogi sledeče opravilne knjige in tiskovine za posojilnice in druge zadruga:

Glavna knjiga za hran. vloge.
Glavna knjiga za posojila.
Blagajniški dnevnik.
Razdelniki prejemkov in izdatkov.
Zadolžnice (dolžna pisma).
Prošnje za posojila.
Opomini za obresti.
Opomini za podaljšanje posojil.
Obračun vzdignjenih hranilnih vlog.
Obračun izplačanih posojil.
Denarni listek.
Računski zaključki za posojilnice.
Računski zaključki za mlekarne.
Pristopni list.
Konto deležev.

Register zadrušnikov.
Knjiga dolžnikov in porokov.
Indeks vlagateljev.
Indeks zadrušnikov in dolžnikov.
Zapisnik za seje načelstva.
Zapisnik za občne zборе.
Mlekarski zapisnik.
Tabele za preračunavanje zaostalih obresti.
Obrestne tabele za $4\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$, 5, $5\frac{1}{2}$ in $6\frac{0}{10}$.
Kopirne preše in knjige s potreščinami.
Menične kopijne knjige.
Izkaz o rentnini.
Izkaz o neposrednih pristojbinah.
Invent. izvlečki iz glavnih knjig z naslovnimi ovitki.

Sprejema tudi naročila na hranilne in zadružne knjižnice, računske zaključke, pismeni papir in zavitke s firmo.

Prodaja najzanesljivejša in najcenejša umetna gnojila kakor Tomaževo žlindro (znamka deteljica), kajnit in kalijevo sol, superfosfat.

Prevzema naročila na poljedelske stroje in železne blagajne.